

Folkbildningens intresseorganisation
Organisationsnummer: 875000-4379

PANDEMINS EFFEKTER PÅ FOLKBILDNINGEN HÖSTEN 2020

EN RAPPORT FRÅN ÖREBRO LÄNS BILDNINGSFÖRBUND

KONTAKT: CECILIA LÖNN ELGSTRAND
LÄNSBILDNINGSKONSULENT
Cecilia.lonn.elgstrand@olbf.nu

Hösten 2020 – en lägesbild av hur pandemin drabbat folkbildningen i Örebro län

Örebro läns bildningsförbund genomförde under januari 2021 en enkät med sina medlemsorganisationer för att följa upp hur de löst genomförandet av folkbildning under hösten 2020, samt de ekonomiska och verksamhetsmässiga effekterna för hela 2020.

Enkäten genomfördes för att fånga upp information och behov för länsbildningskonsulenter att jobba vidare med, men också för att ge en uppdaterad information till exempelvis Folkbildningsrådet, Region Örebro län och länets kommuner om effekterna för bland annat studieförbunden för hela 2020.

Hur vårterminen 2020 drabbade folkbildningen har redogjorts för i en tidigare rapport från Örebro läns bildningsförbund. Den finns att läsa på:

<https://olbf.nu/111-pandemins-effekter-pa-folkbildningen-varen-2020>

Nedan följer en sammanfattning av vad som framkommit i stora drag gällande studieförbunden och folkhögskolorna efter att hela 2020 förflutit.

STUDIEFÖRBUNDEN

Studieförbunden har under pandemin följt folkhälsomyndighetens och de regionala rekommendationerna. De har också följt de beslut som tagits löpande i Studieförbunden (studieförbundens samverkansorganisation) utifrån rekommendationerna.

Under sommaren 2020 och tidiga hösten kom många studieförbund igång med en del fysisk verksamhet även om det innebär många restriktioner och avstånd.

I våras lade studieförbunden stor kraft på att ställa om verksamhet så mycket som möjligt till digital, istället för att ställa in. Under hösten har det digitala arbetet satt sig och vanan att arbeta digitalt har blivit större. Flera studieförbund har gjort investeringar i digitala verktyg, såsom datorer, plattor och smartphones, samt passat på att kompetensutveckla personalen. De har anpassat sig till det nya sättet att arbeta. Studieförbunden förbereder sig för normalläge genom planering och många förbund ser över sina arbetsmetoder och arbetsrutiner och passar på att tydliggöra dem och utveckla dem. Flera av studieförbunden signalerar också att de förbereder verksamheten för att kunna finnas till hands och kan växla upp verksamheten med en dags varsel när det behövs. Samtidigt påpekar några studieförbund att det är svårt att satsa för mycket eftersom de planerar och sedan får backa och dra tillbaka verksamhet utifrån förändringar i smittläget. Flera tror att intresset för att mötas och delta i folkbildningsverksamhet kommer att vara stort när pandemin är över.

Tyvärr har dock en del verksamhet, i flera fall mer än hälften av allt planerat, också ställts in. Den verksamhet som under tidig höst kommit igång fysiskt fick ställas in eller ställa om till digitalt igen när de strikta rekommendationerna kom i november.

För studieförbunden som organisationer och arbetsgivare har det också inneburit att ta tag i nya frågor och de flesta har både i våras och under hösten 2020 jobbat mycket med att kompetenshöja personalstyrkan, cirkelledarna och eventuella medlemsorganisationer i olika digitala lösningar.

Studieförbunden når sedan tidigare många grupper som kanske inte har så mycket annat stöd i samhället. Det kan vara personer som är äldre, ensamman, funktionshindrade eller nya i Sverige, som behöver mötas och ha ett socialt sammanhang med delade intressen. Denna grupp mår väldigt dåligt nu när de inte kan träffas. Även riskgrupper i personalen har påverkats negativt, vittnar några av studieförbunden om. Ensamhet som beskrivits som ett problem redan innan pandemin har blivit större. Flera studieförbund vittnar dock om att det digitala arbetet har öppnat för nya grupper som fått det enklare att delta i folkbildning, exempelvis för personer med funktionsvariation, föräldralediga eller ensamstående eftersom de kan delta via telefon eller datorn. Det digitala har också öppnat för att människor som bor mer avskilt ändå kan delta i fler aktiviteter utan att behöva resa.

Studieförbunden påpekar att möten mellan människor ger gemenskap och skapar en känsla av sammanhang. Och de ser en risk i att vara isolerad och bara ha sociala kontakter via digitala verktyg, eftersom det kan bidra till en ökad polarisering, utsatthet och ohälsa. Även om digitala cirklar fungerat för en liten grupp så ser studieförbunden också att det ökar klyftorna och att det i vissa grupper inte alls fungerat bra, varken under våren eller hösten 2020. Till exempel för personer med bristande kunskaper inom svenska språket, personer med okunskap om hur digitala verktyg fungerar. Nysvenskar/asylsökande har haft svårt att anpassa sig till digital verksamhet. Det handlar inte bara om okunskap utan om brist på fungerande datorer, smartphones eller wifi. Riskgruppen 70+ brukar vara aktiv i studieförbunden och pandemin har fortsatt påverkat dem under sista delen av 2020 då en stor del av studieförbundens verksamhet stått stilla. För några av dem har det gått att utvecklats digitalt och de har minskat sitt digitala utanförskap, men det gäller ofta gruppen äldre som redan har nyfikenhet och social trygghet. Men i övrigt ser några av studieförbunden att den digitala klyftan istället har ökat under pandemin. Samhället i stort har tagit stora kliv framåt i den digitala kompetensen. Det gör att personer som inte har hängt med hamnar ännu längre bakom i utvecklingen. Studieförbunden har noterat att glappet blivit större helt enkelt.

Flera av studieförbunden säger att de skulle kunna göra stora insatser för att jämna ut de digitala klyftorna, men det behövs offentliga satsningar och tillsatta medel för att studieförbunden ska kunna jobba med de här grupperna. Studieförbunden har kompetensen och möjligheter att kunna göra insatser, men deras bidragssystem för folkbildning gör att det kan behövas andra medel för att jobba med det. De skulle behöva jobba med få individer under lång tid, många menar också att man skulle behöva köpa in datorer och smartphones eftersom den digitala klyftan också handlar om att en del människor helt enkelt inte har utrustningen som krävs. Det som skulle behövas är andra arrangemangstyper med en helt annan ekonomisk ersättning, då skulle studieförbunden kunna jobba med de här grupperna. De tror att det ur ett samhällsekonomiskt perspektiv skulle löna sig att ge studieförbunden förutsättningar för att jobba med detta eftersom de snabbt kan skapa bra verksamhet som ger goda resultat för individ och samhälle.

Ekonomi

Studieförbunden är organiserade på olika sätt, därför är de ekonomiska effekterna olika. De allra flesta har känt av minskade intäkter. Det drabbar i första hand studieförbund som fått uteblivna deltagaravgifter för kurser som inte kunnat genomföras och i andra hand uteblivna intäkter för uthyrning av lokaler.

Några studieförbund har tappat miljoner i intäkter, och har tvingats permittera personal mm, medan andra som är organiserade med hjälp av volontärer med mera har klarat ekonomin på ett bra sätt tack vare att Folkbildningsrådet och även Region Örebro län och några av kommunerna i länet, däribland den största Örebro kommun gav besked att 2020 inte ska vara bidragsgrundande för 2021. Det finns dock en oro från flera studieförbund att 2021 blir ett tufft år och att den här krisen kommer att påverka folkbildningen under många år framöver. Några nämner oro för att krisen kommer att bli ett argument för kommuner och region att sänka bidragen, samtidigt som folkbildningen behövs mer än någonsin. Några önskar också att de nya reglerna för regionbidraget börjar gälla först 2022.

Lärdomar och medskick

Efter hösten tar de flesta upp samma lärdomar och slutsatser som i våras. När det gäller den digitala omställningen så har arbetssättet satt sig under hösten, men det är viktigt att också lyfta att den digitala folkbildningen inte kan nå vem som helst i dag. Det digitala utanförskapet är fortfarande ett problem och det har skapat hinder. Och istället för att minska har man sett att den digitala klyftan snarare ökat under pandemin eftersom övriga samhället kommit så långt. Det krävs kunskap, utrustning och bra uppkoppling för att delta, något som långt ifrån alla har.

Samtliga aktörer inom ÖLBF ser också med oro hur pandemin ökar ensamheten hos grupper som redan innan pandemin var ensamma, de ser också att den psykiska ohälsan verkar öka, framförallt för grupper som redan innan haft behov av socialt sammanhang på det sätt som folkbildningen kunnat erbjuda.

Gemensamt i de intervjuer som ÖLBF genomfört är också att alla vill lyfta fram kärnan i folkbildningen. Det viktigaste för folkbildningen har alltid varit det mänskliga mötet emellan människor. Att mötas fysiskt kan aldrig helt ersättas med att mötas digitalt. Men det går också att se att digitala cirklar når nya grupper som av olika anledningar inte har velat eller kunnat mötas tidigare. Det är något studieförbunden tar med sig för att även efter pandemin kunna fortsätta erbjuda digitala möten för grupper som har behov av detta.

FOLKHÖGSKOLORNA

I våras gick länets folkhögskolor över till distansundervisning i mars och internat stängde också liksom restauranger. Under hösten startade undervisningen delvis på plats, vilket var viktigt för att skapa pedagogiska relationer med nya deltagare. Även efter restriktionerna i november har vissa kurser som arbetar praktiskt, eller smågrupper med behov av att vara på plats, fått vara kvar på skolor och internat. De har då fått vara isolerade från övriga deltagare och haft väldigt lite kontakt utåt. Viss undervisning kan helt enkelt inte fungera på distans.

Eftersom övrig undervisning är på distans, har pedagogerna och lärarna haft minst lika mycket arbete som innan. Ofta har distansarbetet krävt mer av lärarna, och det finns en viss oro för personalens hälsa eftersom distansundervisningen kräver mycket mer. Lärarna kan också känna sig otillräckliga när något deltagare mår dåligt och de inte kan göra lika mycket insatser som skulle behövas.

Ekonomi

Situationen under hösten liknar den i våras. Folkhögskolornas förutsättningar och driftsform skiljer sig åt då två av dem är regionägda och de fyra övriga har olika huvudmän med olika uppdrag och olika sätt att finansiera sin verksamhet.

Bland de rörelseägda folkhögskolorna finns det exempel där ekonomin fått ett hårt slag då kringverksamhet som konferensverksamhet mm fått stänga, det har fortsatt vara tufft under hösten också. Men tack vare minskade utgifter, statligt stöd med permitteringar och bidrag till sjuklöner har de ändå klarat sig okej. Det har också varit högt söktryck och stort intresse för att studera, vilket uppfattas som väldigt positivt.

Men det finns också exempel där en skola fått fler utbildningsuppdrag och mer intäkter för detta som stabiliserat ekonomin.

I de fall personal har permitterats har det inte handlat om lärarna utan främst om restaurangpersonal, administratörer och till och med rektorer på skolan.

De studerande

Distansundervisningen drabbar deltagarna på olika sätt. På folkhögskolorna finns en väldig bredd av olika individer. Där finns nyanlända – ibland analfabeter – som studerar svenska, där finns personer med NPF-diagnoser (neuropsykiatrisk funktionsnedsättning) på anpassade utbildningar, där finns olika typer av vuxenstuderande på yrkesutbildningar och där finns studerande inom kulturområdet för att nämna några. Därför har undervisningen behövt anpassas för att passa olika utbildningar och olika behov. Alla deltagare har inte förutsättningarna som krävs för att sitta hemma, kanske saknas dator och wifi. Flera folkhögskolor har köpt in detta och betalar även wifi vid behov. För andra deltagare handlar det om att studierna är praktiska och behöver genomföras på plats.

Något som alla lyfter fram är att själva folkhögskoletanken som handlar om det mänskliga mötet, social samvaro och erfarenhetsutbyte försvinner.

Samtidigt finns det deltagare som har social fobi och som tycker det är krävande med social samvaro. För vissa av dem har det här sättet att arbeta fungerat bra, medan det för andra har försvårat ännu mer.

På flera skolor har man märkt att risken för psykisk ohälsa ökar. Skolorna stöttar dock sina deltagare på olika sätt och det finns möjlighet att träffa specialpedagog och kurator.

LÄRDOMAR MEDSKICK OCH FRAMTID

Folkhälsomyndighetens rekommendationer följs fortsatt och under våren 2021. Om inget annat sägs planerar skolorna att bedriva utbildning på distans, med vissa undantag – då man är på plats med restriktioner och säkerhetsåtgärder.

Med ökad arbetslöshet i samhället ser folkhögskolorna att deras roll kommer att bli ännu viktigare. Här krävs ökad samverkan för att fånga upp vilka behov av kompetens och åtgärder som finns.

Samma slutsats dras också som inom studieförbunden och det finns en vilja att hjälpa samhället att klara den här krisen, på samma sätt som folkbildningen stöttat samhället genom andra kriser. Något som framhålls i undersökningen är den oerhörda vikt det personliga mötet har inom folkbildningen.

Flera lyfter också att krisen visat hur snabba folkhögskolorna varit på att ställa om verksamheten.

Folkbildningsrådet har gjort ett bra arbete och gett bra stöd lyfter man.

Sammanställt av folkhälsokommunikatör Kristin Lundström i februari 2021.

Rapporten antagen av Örebro läns bildningsförbunds styrelse XXXX

Studieförbunden ABF, Bilda, Folkuniversitetet, Ibn Rushd, Kulturens, Medborgarskolan, NBV, Studieförbundet Vuxenskolan, Sensus samt Fellingsbro, Hällefors, Kävesta och Sima folkhögskola har deltagit i enkäten. Eftersom Örebro läns bildningsförbund har ett särskilt uppdrag att arbeta stödjande med länets amatörteaterföreningar och studiecirkel har även denna verksamhet plats i rapporten.

AMATÖRTEATERN

Amatörteaterföreningarna har under pandemin tvingats ställa om sin verksamhet helt och hållet. Många föreningar har till viss del repeterat digitalt, vilket går bra i början av repetitionsarbetet. Flera föreningar har även repeterat utomhus under tidig vår och sen höst 2020, i vissa fall har de även haft lokaler som tillåtit repetitioner inomhus med stora avstånd.

Men många stora produktioner har tvingats ställa in under året. De föreningar som precis hade hunnit genomföra stora projekt innan Coronakrisen bröt ut har klarat sig okej ekonomiskt. föreningar som har haft det tuffast ekonomiskt är de som haft fasta hyreskontakt för teaterlokaler samtidigt som de blivit helt utan inkomst.

En teaterproduktion som kom till tack vare Covid 19 var föreställningen "Vågspel – en teatervandring med äventyrlig ton", som spelades i skogarna runt Lindesberg. Anledningen var att åtta ungdomar hade blivit lovade feriepraktik inom kultur och teater, genom Region Örebro. För att se till att de fick sin utlovade feriepraktik satte Örebro läns bildningsförbunds amatörteaterkonsulenter tillsammans med ungdomarna upp föreställningen.

Inom amatörteatern finns många eldsjälar och det finns stora förhoppningar om att sätta upp nya teaterproduktioner när livet kan återgå till något mer normala omständigheter.